

חריש עמוק

ידיעון מינהל המחקר החקלאי

עריכה: נעמה רוזנברג

29/12/2008

ב' בטבת תשס"ט

דבר הנהלה

לכל הציבור היקר של העובדים, הגמלאים והמלגאים במינהל המחקר החקלאי,

סיום שנת 2008 ופתיחתה של שנה אזרחית חדשה, מביאים עימם בשורות חדשות המערבות מכלול של אי ודאויות, חלקן פחות צפויות וחלקן יותר..

השנה שהסתיימה התברכה בהמשך יזום ופיתוח חשיבה מחקרית בשטחי-מחקר ופיתוח חדשים, שהניבו פרויקטים אשר מקצתם אף הגיעו ליישום אצל הצרכן החקלאי או התעשייתי ומקצתם מצויים עדיין בשלבים הקדמיים או מתקדמים של בחינות התכנות.

מלבד הפרויקטים שזכו למימון ציבורי (קרן המדען, אקדמיה, קמ"ח וכו') מינפה 'קרן המינהל' מספר פרויקטים בנושאי סביבה, בטיחות מזון, בעלי חיים ואמצעי טיפוח. הפרויקטים הללו התאפיינו בחדשנות, מקוריות, וחשיבות חקלאית ו/או אקולוגית, וחלקם אף הוצגו בפני שר החקלאות והנהלת המשרד. בנוסף, קרן המינהל תמכה בתשתיות מחקר ברחבי הקמפוס (ציוד, חממות, ותחזוקת מבנים), והפעלת תשתיות- ציוד מינהליות, והמשיכה במסורת התמיכה בחוקרים חדשים.

השנה הצטרפו חמישה חוקרים חדשים למעגל קבוצות המחקר בתחומי בע"ח, מדעי הצמח, הגנת הצומח, הנדסה חקלאית וקרקע ומים. הליכים לקליטתם של ששה חוקרים חדשים – שניים מהם המיועדים לפריפריה (גילת ונוה יער) – מצויים עתה בעיצומם. אנו מקוים כי בעזרת עתודת-מחקר חדשה זו נוכל להגשים חלק מתכניות האסטרטגיה של המינהל שגובשו בשנה האחרונה.

חידוש השורות במינהל הביא עימו משב מרענן של בעלי תפקידים מרכזיים בלשכה המשפטית, ביחידה לדוברות והסברה ויחידת "קידום".

ברם, על "מתיחת הפנים" לה זכינו בנדיבות יחסית בשנה החולפת, רובצת "עננה אפורה" לקראת שנת 2009: אי הוודאות התקציבית מאיימת להשבית כמעט כל תמיכה אפשרית מ'קרן המינהל', ועלולה אף לגרור אותנו למחוזות 'אפלים' של פגיעה בתנאי-העבודה והשכר של העובדים...

הנהלת המינהל מקיימת מגעים אינטנסיביים עם נציגי העובדים במינהל על מנת לעדכנם בתחזית התקציבית, ובמקביל, החלה ההנהלה לדון עם נציגי האוצר במטרה להגיע ליציבות תקציבית לקראת אמצע 2009, ולאפשר המשך הפיתוח והמחקר החקלאי / סביבתי לתועלת הצרכנים והיצרנים כאחד.

בתקווה לבשורות טובות שלוחה ברכה לחג אורים שמח לכל עובדי המינהל ומשפחותיהם.

ב ב ר כ ה,

בשם הנהלת המינהל

פרופ' יצחק שפיגל

ראש המינהל

שולחן הדוברת

עובדים וגמלאים יקרים, שלום רב,
נכנסתי לתפקידי כדוברת מינהל המחקר החקלאי מיד לאחר ראש השנה ויצאתי לדרך חדשה ומאתגרת. אומנם אני נמצאת כאן פרק זמן קצר, אך העבודה היא אינטנסיבית ודינאמית וכבר הספקתי להכיר אנשים חדשים, נחשפתי למחקרים מרתקים וביקרתי במקומות מעניינים.
ככל שהיכרותי עם המינהל מעמיקה אני מבינה עד כמה תפקיד הדוברת במינהל המחקר החקלאי הוא מורכב. הפער בין העולם המדעי בתוכו פועלים החוקרים לבין העולם התקשורתי הוא עצום. בנוסף לכך, החקלאות איננה נתפסת כנושא "חשוב" בתקשורת ולעיתים המערכות אף לא מקצות לנושא זה כתבים. עם כל זאת, הצלחנו להשיג הישגים מכובדים בפרק זמן קצוב הודות לשיתוף פעולה פורה בין הדוברות לבין חוקרי המינהל וזה המקום להודות להם. אני בטוחה כי אם ימשיך שיתוף פעולה זה לרקום עור וגידים יוכל המינהל לעשות כבדת דרך ארוכה בנושא זה.
עם קריאת הידיעון בוודאי תבחינו בשינויים שנערכו בו. המפגש המעניין עם המקום הוביל לחשיבה מחודשת לגבי מטרות הידיעון ולעריכת שינויים מסוימים המבטאים את פעילות המינהל ואת המגמות המשתנות בתוכו. אני מקווה כי הקריאה תהיה מהנה עבורכם ויותר אנשים במינהל ייקחו חלק פעיל בכתיבתו.
לסיכום ברצוני לאחל לאילנה לפאר, הדוברת היוצאת, הצלחה רבה בהמשך הדרך והרבה שנים ארוכות וטובות.

בברכה,
נעמה רוזנברג
דוברת מינהל המחקר החקלאי

חדשות המינהל

טקס חגיגי לפתיחת המעבדה החדשה לכימיה במכון להגנת הצומח נערך ב 24.9. בטקס זה אמרה ד"ר ענת זאדה העומדת בראש המעבדה: "המעבדה החדשה תוכננה עפ"י מודלים של מעבדות בגרמניה ובארה"ב, תוך מתן חשיבות רבה לדרישות בטיחות והנדסת אנוש". המעבדה החדשה שופצה על-ידי מחלקת בנאים שבצעה במקום עבודות אדריכלות, בינוי, שיפוץ, חשמל, אינסטלציה, התקנים וצנרת גז ומיזוג אוויר.
יום פתוח במרכז מחקר גילת התקיים ב-30.11 בשיתוף קק"ל. בתצוגה הוצגו פיתוחים חדשים בחקלאות, זנים חדשים של ירקות ופירות שפותחו במו"פים באזור זונים שונים של תפוחי אדמה לרגל "יום תפוח האדמה הבינ"לי" שהוכרו על ידי האו"ם בתאריך זה. בנוסף, נחנכה דרך חדשה המובילה בין גילת לבין מרכז יערני קק"ל בגילת.
חוקרים ומלגאים ממינהל המחקר החקלאי השתתפו בכנס אזורי בנושא עקות בצמחים שהתקיים בעמאן בין התאריכים 3-6.11.08, ובו לקחו חלק חוקרים מירדן, הרשות הפלסטינית, לבנון, טוניס, מצרים וארה"ב. בכנס שנמשך שלושה ימים ונפתח על-ידי פרופ' עבד גרה, ממארגני הכנס, הוצגו נושאים

העוסקים בעקות הנגרמות ע"י פתוגנים וגורמי סביבה, והשלכותיהן על התפתחות החקלאות באזור. בהרצאות ובדיונים נישאו מסרים של רצון כן לשיתוף פעולה במחקר חקלאי-אזורי.

Ⓢ הסיוור המקצועי השנתי נערך בדצמבר בשני מועדים, ובמסגרתו ביקרו עובדי המינהל באתרים רבים באזור הגולן והגליל ולנו בנצרת. הסיוור המוצלח והמרתק אורגן על ידי עפרה מרום.

Ⓢ בחודש אוקטובר התקיימה הכשרה ראשונה של צוותי החירום במינהל המחקר החקלאי ויחידת השירותים להגנת הצומח הצוותים מתוכננים לפעול באופן עצמאי במקרה של אירוע חירום כגון שריפה או אירוע בטחוני. ההכשרה כללה הדרכה פרונטאלית ותרגול מעשי.

ממשתתפי הכנס בירדן

שתילי זית שהוצגו ביום הפתוח בגילת בצד ימין- עם מיקוריזה ובצד שמאל ללא מיקוריזה

חדשות הגמלאים

עמליה ברזילי

Ⓢ "יום הגמלאי" נערך השנה ב 3.11 במרכז וולקני, בהשתתפותם של 300 גמלאים שבאו מכל הארץ. האירוע נפתח בהרצאה על נושאי המחקר בהם עוסק המינהל כיום. לאחר מכן נערכו סיורים מודרכים ברפת, במכון לטכנולוגיה של מזון ובחלקת הביו-דיזל. נישאו דברי ברכה וגולת הכותרת של האירוע הייתה הופעתו המרגשת של דן אלמגור והזמרות דפנה זהבי וגבי ארגוב.

Ⓢ כמדי שנה, יצאו הגמלאים בנובמבר השנה ל'נופשון' בן 4 ימים באילת. הנופש כלל ביקורים מודרכים באתרים מעניינים כגון: קיבוץ נאות סמדר, מו"פ הר הנגב, קיבוץ רביבים, עין חצבה, אתר תמנע שהתחדש וכן ביקור במצפה התת-ימי ובאושניריום. פעילויות אלו אורגנו על ידי אחראיות רווחת הגמלאים, עמליה ברזילי ממינהל המחקר ומיכל אופנהיימר ממשדד החקלאות ובסיוע צוות מתנדבות מהמינהל.

אירוע במינהל

יום המאבק באלימות במשפחה ד"ר אדית יוסף, ממונה על מעמד האישה במינהל

הנתונים הסטטיסטיים בנושא אלימות נגד נשים במדינת ישראל הם קשים. בכל שנה נרצחות כ- 12 נשים ע"י בני זוגן וכ- 200,000 נשים שדווחו מוכרות כקורבנות אלימות. המספר הריאלי של נשים מוכות גבוה בהרבה אם לוקחים בחשבון את הסוגים הרבים של ביטויי האלימות: הכלכלית, המילולית, המינית, הרגשית והפיזית. בכל שנה מוקדש בעולם ה- 25 לנובמבר למאבק באלימות במשפחה (ובעיקר נגד נשים), והשנה יום זה צוין גם במינהל המחקר החקלאי. האירוע התקיים בתאריך זה באודיטוריום ע"ש כהן במרכז וולקני, באתר בית דגן ואליו הוזמנו כל העובדים.

ההרצאה בנושא "הפחד והאומץ ביחסי נשים גברים" של ד"ר רבקה נרדי וד"ר חן נרדי ממכון "דיאלוג", שהייתה מעמיקה, שנונה, שזורה גם בהיבטים הומוריסטיים ומשולבת עם משחקי תפקידים. הנושאים והיחסים בין בני הזוג שהועלו בהרצאה-הצגה נלקחו אמנם מחיי יום-יום של משפחה נורמטיבית, אך למרות זאת מתחת לפני השטח יכולנו להרגיש שמצבים אלו יכולים להוביל לאלימות כאשר סף הסובלנות וההתחשבות בזולת הוא נמוך. לאחר כיבוד קל, הוקרן הסרט הספרדי העטור הפרסים "קח את עיניי". באירוע השתתפו כ- 200 עובדות ומספר מצומצם של עובדים.

אנשים

פרופ' דב פרוסקי, סגן ראש במינהל למחקר ופיתוח וחוקר בכיר במכון לטכנולוגיה ואחסון, נבחר כ"עמית של חברת מרנסקי לשנת 2009" על ידי חברת מרנסקי מווסטפליה, דרום-אפריקה. זאת על הישגיו ותרומתו המשמעותית במחקר לטובת תעשיית הפירות הסוב-טרופיים. פרופ' פרוסקי הוזמן לבקר בדרום-אפריקה בחודש ינואר הקר כדי לדון בחידושים הטכנולוגיים שפותחו לטיפול בפירות סובטרופיים לאחר הקטיף, ולבסס קשרי שיתוף פעולה איתם. הוא גם הוזמן לתת הרצאה מרכזית בכנס של החברה הפיטופתולוגית הדרום אפריקאית (SASPP) שיתקיים בינואר 2009.

הוועדה לבחירת העובדים והצוותים המעולים בשירות המדינה החליטה להעניק לאולגה גנין מהמכון לחקר בעלי-חיים את פרס העובדת המעולה לשנת התשס"ז (2007).

סימה קגן מהמכון למדעי הצמח תקבל את "אות משוב על מפעל חיים בתחום האקלום והקידום של צמחי הנגי בישראל" בחודש זה. מנימוקי השופטים: "הוועדה מוצאת כי פעילותה של סימה מקדמת במידה רבה את ענף הגננות בארץ".

ברכות לזוכים בפרס, עלו והצליחו!

צילום: סימה קגן

מינוים חדשים

- ② ד"ר דוד רוטו סיים בסוף דצמבר 2008 את תפקידו כמנהל המכון למדעי הקרקע, המים והסביבה. מנהל המכון הנבחר ד"ר מני בן-חור יכנס לתפקידו בתחילת ינואר 2009.
- ② בנוסף לתפקידו החדש כמנהל המכון להגנת הצומח במקום ד"ר יפת בן-יפת, מונה פרופ' עבד גרה להיות מנהל הפעילות האזורית של קמ"ח (MARD) מטעם BARD.
- ② ד"ר הדר הלר נכנסה לתפקיד מנהלת היחידה לנוער שוחר מדע במקום ד"ר לאה קרני החל מאוקטובר 2008.

מבקרים במינהל

ביקור משלחת יפנית רמת דרג

דצמבר 2008

ביקור נספחי המדע של האיחוד האירופאי

דצמבר 2008

שרת החקלאות של קמרון

אוקטובר 2008

צילום: שרה שפיגל

המינהל בתקשורת

✿ **פיתוחים בנושא המיקוריזה** : פרופ' יורם קפולניק וד"ר חנינית קולטאי הופיעו ב-Ynet, בתוכנית הבוקר של רשת, ערוץ 2, תוכנית הבוקר של קשת, ערוץ 2, בתוכנית "לונדון וקירשנבאום" בערוץ 10, בקול ישראל ובעיתונות בגרמנית.

✿ **היום הפתוח בגילת** הוזכר בשתי כתבות ב-Ynet, ב"פינה הירוקה" בערוץ 2 (ימים ד', ה' בשעה 18:55), בתוכנית הבוקר בערוץ 2, ב"יבול שיא" וב"קו למושב", ובקול ישראל.

✿ הדוברות החלה שיתוף פעולה עם "אנציקלופדיית Ynet". מהיום ניתן לראות תמונות נבחרות וכתבות של "צמחי הגן של סימה" גם באנציקלופדיית Ynet. במסגרת המדור "שאלת מחקר" רואיינה ד"ר חנינית קולטאי על תחום המחקר שלה. **חוקרים המעוניינים להתראיין על תחום המחקר שלהם במדיה זו מתבקשים לפנות אל הדוברת.**

אל הכתבות באתר המינהל לחצו [כאן](#)

חזות המינהל

מוטי ניר

© מתקן חדש לניסויים בדגים הוקם לאחרונה על ידי המחלקה לבנאי"ם עבור המכון לחקר בעלי חיים בסיועו של ד"ר **שנאן הרפז**. המתקן שהוקם במתחם ההודיה הישן שופץ, ומכיל את כל המערכות הנדרשות הכוללות תשתיות לאינסטלציה וחשמל. כיום נמצא המתקן בהרצה ובשלבים האחרונים של התקנה.

© חדר איוד חדש נפתח במכון לטכנולוגיה ואחסון מאחורי מבנה האיסוס. החדר מתופעל על-ידי ד"ר **משה קוסטיקובסקי** וחוקרים נוספים והוא מיועד לביצוע ניסיונות בטיהור תוצרת חקלאית ממזיקים ע"י הזרמת גזים רעילים שונים לתוך התא ופינויים ע"י מערכות מתאימות.

© הפיטוטרון (מתקן הסימולטור), ששימש במשך 15 שנה לניסויי הדמיית תנאי אקלים ותאורה לצומח במסגרת המחלקה לפרחים במכון למדעי הצמח, ייסגר בקרוב. הפעילות תועתק לחממות במתחם המרכזי של המינהל ולתאים מבוקרים הנבנים בימים אלו על-ידי המחלקה לבנאי"ם עבור החוקרים במספר חממות במכון למדעי הצמח.

© בקרוב יורחב המחסן המרכזי על מנת לספק את המרחב הנדרש לתפקודו. תחילת העבודה מתוכננת לפברואר-מרץ 2009.

© עובדים המעוניינים להסב את תשומת הלב לבעיות הדורשות טיפול בתחום חזות המנהל מוזמנים לפנות למוטי ניר.

מבנה הפיטוטרון הקיים

זרקור על המכון להגנת הצומח

שיחה עם פרופ' עבד גרה

לרגל כניסתו של פרופ' עבד גרה לתפקיד מנהל המכון להגנת הצומח מוקדש לו המדור "זרקור". להלן ראיון שנערך עימו לאחרונה.

מאחורי פרופ' עבד גרה 25 שנות פעילות בתפקידי שטח וניהול, הובלת פרויקטים והוראה באוניברסיטת תל-אביב ובפקולטה לחקלאות ברחובות. לאורך השנים כיהן עבד כחבר בוועדות היגוי, ועדות שיפוט, ועדות מקצועיות, ומועצות מינהלים של מו"פים אזוריים. בנוסף לכך, כיהן כנשיא החברה הישראלית לפיטופתולוגיה, ונשיא קבוצת העבודה הבינלאומית העוסקת בוירוסים של פרחים וצמחי נוי (ISHS).

במסגרת המינהל הוא מכהן כחבר בוועדות מרכזיות כגון: הוועדה הפרופסיונאלית והוועדה המשרדית לקידום חוקרים. הוא כיהן כחבר בוועדת ה-TAC של קמ"ח, והיה בין היוזמים והמקימים של המיזם לשת"פ אזורי במחקר חקלאי במזרח התיכון (MARD). כיום הוא מינהל את המיזם. במשך עשר שנים עסק בפעילות הסברתית ויחסי ציבור ושימש כמנחה בטלוויזיה בתכניות שעסקו בנושאי חקלאות ואיכות סביבה ושזכו להתעניינות רבה.

מה אתה מביא איתך לניהול המכון?

מנהל טוב ינוע בקלות על שני צירים מרכזיים: הציר שבין כריזמה, כושר ביצוע והשגיות ובין יכולת ניהול ושליטה בכללים ובנהלים. אני מביא איתי ידע מקצועי רחב בתחום הגה"צ ובתחומים גובלים לו, סמכות מדעית, כושר מנהיגות, יכולת לקבל החלטות קשות, רגישות אנושית וחברתית, מוטיבציה והשגיות למען המכון.

מה החזון שלך?

אדם שרוצה לעשות שינוי צריך לקחת על עצמו אחריות ולהשפיע באופן פעיל על מהלך העניינים. מתוך מבט אל העתיד, אעודד חוקרים צעירים לטפח כיווני מחקר ארוכי טווח, כולל קשרים אזוריים ובינלאומיים עם חוקרים ומוסדות מחקר. המתכון המנצח, בעיניי, הוא הבטחת ההון האנושי בשילוב עם בניית תשתית הולמת.

מה הקווים המנחים אותך בניהול המכון?

ניהול נכון הוא בעיניי אמצעי לפעולה יעילה של המחלקות והיחידות. על המינהל לדאוג לאינטרסים של המכון וכלל העובדים. עליו לקבל החלטות לאחר דיון מסודר בהנהלת המכון. תפקידו לסייע, לכוון ולפעול לפתרון בעיות חקלאיות גם בתוך מסגרות מוגבלות של כוח אדם, תשתיות ותקציב. בהנהלת המינהל, תפקיד המינהל הוא להציב דרישה למימוש צרכי המכון, תוך הידברות ושת"פ עם ההנהלה.

מהם הנושאים הדחופים לטיפול?

הכנתי תוכנית עבודה מפורטת המגדירה את הנושאים בהם אטפל. בין הבולטים שבניהם: שיקום תדמית המכון באמצעות קידום יחסי ציבור כלפי פנים וכלפי חוץ, שיפור התשתית הפיזית וקידום המקצועי של העובדים, העמקת השת"פ בין העובדים, שחרור חסמים בירוקראטיים ושילוב חוקרים בפעילות ציבורית של המינהל.

איך אתה מתכוון לשפר את הידע על הנעשה במכון והגברת שת"פ בין חוקרים?

ברצוני לקיים מפגש בין חוקרים וחברי המועצה המדעית, להציג את הפעילות של כל חוקר, ולקיים דיונים על כיוונים עתידיים ואפשרויות לשיתופי פעולה. יש לקדם יצירת קבוצות חשיבה ועבודה במגמה לעודד סינרגיה והגשת תוכניות משותפות. כמו כן, אני שואף להפגיש את חברי המועצה המדעית עם הנהלת המינהל, המדען הראשי ומינהל קמ"ח בכדי להציג נושאים ובעיות הקשורים להגנת הצומח.

יחידת "קידום" מגבירה פעולות האכיפה

יחידת קידום, בראשותו של מר יעקב מועלם, עוסקת במגוון פעילויות בתחום מסחור ידע הנצבר במינהל המחקר החקלאי. כתבה זו סוקרת את פעילות היחידה בנושא אכיפת זכויות המינהל על-פי הסכמי מסחור.

במהלך השנים התגבשה תפיסה לפיה מינהל המחקר החקלאי אינו אוכף זכויות קניין רוחני, והשתרשה נורמת התנהגות של אי עמידה במחויבויות ההסכמיות מצד מספר חברות עסקיות. על רקע זה ננקטו במהלך 2008 פעולות שונות שחלקן מפורטות להלן:

✚ הוגברה הפעלת ביקורת חשבונאיות בסיוע מספר משרדי רואי חשבון. פעילות זו יוצרת בסיס לתביעות מול חברות המפרות את זכויות המינהל. בכוונת קידום להגביר את פעילות הביקורת והאכיפה תוך מעבר הדרגתי למצב בו כל הגופים איתם יש למינהל התקשרות עסקית יבוקרו ע"י ר"ח חיצוני מידי תקופה.

✚ פרקליטות המדינה והאוצר אישרו לאחרונה הליך מזורז ונרחב להעסקת עורכי דין פרטיים לייצוג המינהל בנושא הפרת זכויות קניין רוחני של המינהל במספר תביעות. אישור זה הושג לאחר פעילות שכנוע והסבר ממושכת ותאפשר למינהל לנצל ביעילות אפיק משפטי חיוני זה.

✚ בפעילות אכיפה ראשונה מסוגה שהתבצעה מעבר לים נעצר בנמל לונדון משלוח ענבים שהגיעו ממצריים. הענבים היו מזן "פריים" שטופח ע"י חוקרי המינהל דר' פינחס שפיגל – רואי וממשיכו דר' אבי פרל. גידולם במצרים היה לא חוקי. העצירה בוצעה ע"י חברה העוסקת באכיפת זכויות מטפחים באירופה. כתוצאה מפעולה זו מתנהל מול המגדל המצרי מו"מ למתן פיצוי על הפרת הזכויות והסדרת הגידול באופן מוגבל כך שלא יהווה תחרות למגדלים הישראליים ותוך תשלום פיצויים ותמלוגים למינהל. מיותר לציין את חשיבותה של פעולה זו בבחינת "למען יראו וייראו".

לאחרונה החל תהליך התקשרות מול החברה שתרכזו עבור המינהל את אכיפת וגביית התמלוגים בגין ענבי מאכל הגדלים בשטחים מסחריים (באופן בלתי חוקי) באזור הים התיכון, ותיקון לפחות חלקי של הנזק התדמיתי שנגרם למינהל.

בשנת 2008 בוטלו רישיונות באופן תקדימי בשתי חברות אשר פעלו תוך הפרה בוטה של הסכמים מול המינהל. הרישיונות מוענקים לגופים אחרים מולם נחתמים הסכמים חדשים למסחור.

יש חשיבות בשינוי דפוסי ההתנהגות ביחסים עם החברות כך שלא לתת מקום להתנהגות זו, ולהבהיר כי "קידום" תוודא קיום ההסכמים כלשונם ותדרוש דיווח שוטף על הנעשה עם הטכנולוגיות (שפותחו במנהל בעמל רב) אשר מופקדות בידי הגופים העסקיים.

ביחידת קידום מאמינים כי גישה פעילה ויזומה של המינהל באופן שיטתי, עקבי ובלתי מתפשר, תוך הקפדה על מעקב ודווח תביא לתוצאות הן בהיבט שמירת זכויות המינהל וגביה של כספים מול החברה הבודדת והן כאפקט הרתעתי מול החברות האחרות.

בידיעון הבא תפורט פעילות יחידת קידום בנושא רישום פטנטים.

משתלמים

משתלמים בודדים מחו"ל במינהל המחקר

פרופ' אלי פליק וסיני נגר

היחידה לטיפול במשתלמים מחו"ל עוסקת בכל ההליכים הפורמלים לקליטתם במינהל, כגון: טיפול במתן ויזות, ביטוח בריאות, אישורי בדיקה בטחונת ועוד. פעילות זו נמצאת בטיפול היחידה לקשרים בינלאומיים ובהשגחת הועדה למשתלמים בודדים שבראשה עומד היום פרופ' אלי פליק. הועדה דואגת לבחירת מועמדים מתאימים לפי קריטריונים שנבחרו ואושרו. פעילות זו, המבוקרת כראוי, רצויה מאד לחוקרים ומוסיפה לשמו הטוב של מינהל המחקר החקלאי בעולם. היא משמשת מנוף אדיר לחיזוק המחקר ברחבי המינהל ולחיזוק הקשרים הבינלאומיים. התכנית פופולרית מאד וזוכה להיענות גדולה. מספרם של משתלמים אלה נמצא בעליה מתמדת והוא מגיע היום לכ- 40 לשנה.

מימון המשתלמים מגיע משני סוגי מקורות: קרנות מחקר מקומיות או בינלאומיות (מלגות ה-FAO, EU, וכו') ומש"ב (משרד החוץ). כיום משתלמים במסגרת זו מגיעים באמצעות התכנית לקידום התרבות בישראל. זוהי תכנית המופצת בשגרירויות בעולם לאוניברסיטאות ומוסדות מחקר כדי לאפשר לסטודנטים או לחוקרים להגיע לארץ ולהכיר את התרבות הישראלית, בכל תחומי האקדמיה. התכנית מאושרת לתקופה של 8 חודשים, ומימון ההשתלמות היא בחלקו על ידי משרד החוץ ובחלקו על ידי החוקר המארח.

ביחד עם ראש היחידה לקשרי חוץ, ד"ר שרה שפיגל, אנחנו עושים מאמצים למצוא מקורות מימון נוספים ברחבי העולם. לאחרונה, ד"ר שפיגל הגיעה להסכם עם משרד החינוך הסיני לגבי השתלמות של פוסט-דוקטורנטים סיניים במינהל המחקר לתקופה של עד שנה.

המשתלמים, המגיעים מארצות יעד של משרד החוץ (סין, תורכיה, הודו, ארצות אפריקה, וחבר העמים, וכן ארצות מפותחות כמו אנגליה, ארה"ב, הולנד, ספרד), משתלבים במחקרים הנעשים במעבדות השונות של מכון המינהל.

כיום יש בעיה חמורה במציאת דיור למשתלמים. בהזדמנות זו אני פונה לקוראי הידיעון, בבקשה ליידע אותנו על אנשים המעוניינים להשכיר חדר מרוהט למשתלמים שלנו. נא לפנות לסיני נגר לטל' 050-6220224.

קבוצה בין לאומית של משתלמים

משתלמים מהודו

צילום: שרה שפיגל

מלגאים

נועם צ'כנובסקי, נציג המלגאים במינהל המחקר החקלאי

מינהל המחקר שונה מהותית מהאוניברסיטאות בשל היותו יחידת סמך של משרד ממשלתי, על כל המשתמע מכך. לעיתים נדמה כי אנו עושים עבודה רבה ששכר מועט בצידה, אנו מרגישים כ"נטע זר" בקרב עובדי מינהל המחקר, ואיננו מקבלים זכויות כשאר עובדי המינהל. אך כל נשכח כי אנו מלגאים המקבלים מלגת מחיה ללימודי התואר. כנציג המלגאים במינהל המחקר, אני ועמיתי פועלים במרץ בכדי לשנות את מעמד המלגאים במינהל, ליזום וליצור מקורות הכנסה נוספים, ולשלב את המלגאים בקהילה. קידום מעמד המלגאים במינהל הוא עניין לא פשוט, אך בשיתוף הנהלת המינהל הצלחנו להגיע לכמה הסדרים, להלן הבולטים שבהם:

1. לאחרונה נוסח מסמך עקרונות המסדיר את עניין מעמד המלגאים במינהל המחקר. מסמך זה מהווה חוזה הנחתם בעת תחילת לימודיו של המלגאי ותקף לכל תקופת לימודיו לתואר.
  2. למלגאים מונפק כרטיס ספריה בתחילת כל שנה. כרטיס זה הוא המקבילה לכרטיס הסטודנט המונפק באוניברסיטאות, מאפשר כניסה לספרייה לאחר שעות העבודה המקובלות, ומקנה זכות להצטרף להסעות למכון וולקני בבוקר וממכון וולקני אחר-הצהריים.
  3. בעבר ניתן היה לשלוח לכנסים רק עובדי מינהל. בעקבות פנייתנו שונה הנוהל, וכיום יש הסדר המאפשר למנחה רשאי לשלוח מלגאים לכנסים בארץ מכספי המחקר שלו.
- נושא נוסף הוא מעורבות המלגאים בקהילה. אין צורך להסביר את חשיבות המעורבות בקהילה, בעיקר למלגאים שיהוו את דור החוקרים הבא. אנו מנסים להעלות את רמת המעורבות של המלגאים בקהילה ולצורך כך אנו פועלים בשיתוף עם היחידה לנוער שוחר מדע. ליחידה יש כיום פרויקטים שונים כגון פרויקטי על"ם וחונכות אישית (בשילוב עם פרויקט פר"ח), ופרויקטים נוספים בתהליכי בניה. בנושא המעורבות בקהילה חלה התקדמות רבה, אם כי היענות המלגאים עדיין נמוכה, וברצוני לנצל במה זו לגיוס המלגאים לפרויקטים השונים.
- לסיום, תודות לד"ר סוניה פילוסוף-הדס הממונה על ענייני אקדמיה, על תרומתה ועזרתה הרבה בקידום מעמד המלגאים במינהל, ולד"ר הדר הלר על פעילותה הענפה בנושאי שילוב המלגאים בפרויקטים למען הקהילה. ולבסוף, לנו המלגאים ברצוני לאחל חג אורים שמח.

חינוך

ד"ר הדר הלר, מנהלת היחידה לנוער שוחר מדע

חניכי נוער שוחר מדע מגישים עבודות מדעיות

תלמידי נוער שוחר מדע שהשתתפו במחנה הקיץ השנה מסיימים בימים אלו את כתיבת הפרויקטים המדעיים לאחר שעברו סדנת כתיבה מדעית שנוהלה על ידי ד"ר נירית ברנשטיין מהמכון למדעי הקרקע, המים והסביבה. הסדנה הותירה רושם חיובי על 25 משתתפיה והשאירה היא לקיימה שוב בעתיד במחנות הקיץ בשנים הבאות. עובדי המינהל והמלגאים מוזמנים לסייע בשיפוט העבודות שיוצגו בתאריך 3.2.2009 בחדר ההרצאות של היחידה לנוער שוחר מדע.

טקס חלוקת פרסים ותעודות למשתתפי נוער שוחר מדעי החיים והחקלאות יתקיים ביום ד' בתאריך 25.2.09. בהזדמנות זאת, אני רוצה להודות בשם כולנו למנחים שלקחו חלק בהדרכת התלמידים במחנה הקיץ. ביצוע פרויקט מחקר עם תלמידים שאינם מנוסים בכתיבה מדעית באינטנסיביות של שבועיים דורש השקעה ומאמץ רב שאינם מובנים מאליהם.

חדשות "עלם"

סתיו בחלקה של פרויקט "עלם". ערוגות של ירקות סתיו וחורף כמו כרוב, כרובית, ברוקולי, צנוניות, פטרוזיליה ועוד, נשתלו על ידי כ-30 הנערים והנערות המשתתפים בפרויקט. שני עובדים חדשים גויסו לצורך התוכנית: **שגב בן שלום**, עובד סוציאלי מנוסה בהכשרתו המשמש כרכז הפרויקט מטעם עלם ו**מורן פינקנר**, בעלת ניסיון בעבודת שדה במשק אורגני. השניים נכנסו לניהול הפרויקט באופן מסודר ובהשקעה יתרה, ואכן הפעילות זורמת ומוצלחת. בתכנית משתתפות שתי קבוצות: "בני ארזים" – קבוצה של עשרה נערים המגיעה בימי חמישי, ו"בני יונתן" המורכבת משלוש כיתות המגיעות בימי שני מביה"ס ברמלה. קבוצה זו החלה בתוכנית "צבעונים" שבמסגרתה ילדים מרחבי העולם שותלים בצלי צבעונים ונרקיסים ועוקבים אחר הגדילה תוך התכתבות הדדית והחלפת רשמים. פרטים באתר:

www.learn-israel.org/Daffodil.html

תודה רבה מפרויקט עלם

תודה לכנרת חורי החונכת נערה מקבוצת "בני ארזים".

תודה ליונה ברנד, לאסף ברקי, לויקטור אלחנתי ולאבינועם דעוס על התנדבותם להדריך את נערי הפרויקט בגישה סובלנית וחיובית.

תודה לתמר, לילך, הדס, ליאור, זהר ומעין, מלגאים חונכי פר"ח המשולבים בפרויקט עלם על פעילותם.

תודה לדורית סנדלר-זיו מהמחלקה לפרחים על הנרקיסים שנתרמו לתוכנית "צבעונים". תודה נוספת לאנשים רבים מן המינהל המסייעים בפרויקט חשוב זה. לצערי, לא נוכל לציין את כולכם.

מורשת מינהל המחקר החקלאי

עמליה ברזילי

מובא במדור זה תקציר הכתבה של עמליה ברזילי שפורסמה בעת-מול, גליון 201, 2008, עמ' 19-16. בהוצאת יד בן צבי

מדעניות חלוצות במחקר החקלאי בארץ ישראל

לחזון הציוני של בניין ארץ ישראל ועיצוב אדם חדש וחברה חדשה היו שותפות נשים כבר מראשיתו. בין החלוצות היו נשים שנחישותן הייתה לעסוק בחקלאות בכלל ובמחקר חקלאי בפרט. עם התרחבות התחנה בשנות ה-30 נקלטו לשורותיה מדעניות שעזבו את בתיהן במזרח אירופה וכן בנות היישוב העברי, תלמידות חוות חקלאיות בארץ ישראל.

באותם ימים עדיין לא הוקמה פקולטה לחקלאות בארץ ישראל. הן נסעו לרכוש השכלה חקלאית אקדמאית בארצות שמעבר לים. לכולן היה הרעיון לקדם את החקלאות שהייתה פרימיטיבית, ולהפכה למודרנית כמדעינות מתקדמות. המחקרים הראשונים של המדעניות עסקו בהגדרת איכות הקרקעות למטרת "כיבוש הקרקע" ולמען הרחבת ההתיישבות בתקופה המכרעת בחיי היישוב העברי.

הן היו מומחיות למחלות צמחים ולמדו לזהות מיני מזיקים, פטריות ובקטריות הגורמים לתמותת הצמחים וריקבון הפירות והירקות. ייחודן היה בשיתוף פעולה הדוק עם החקלאים בשטח. הן היו נשים חכמות, מדעניות בעלות כושר מנהיגות ותעוזה, אשר חוקקו חוקים חדשים וחלוציים לזמן מתוך ראייה לטווח רחוק.

המאמר מתייחס לפועלן של שבע נשים חלוצות: ד"ר נחמה בר חווה - בידנר (1897-1974), פרופ' מטילדה חורין (1908-1986), פרופ' מינה שיפמן - נאדל (1907-1988), גב' זדנקה (דבורה) סמיש (1924-2008), ד"ר זהרה אביזהר-הרשנזון (1910-1994), ד"ר שרה צימרמן-גריס (1913-1989) ויבדלו לחיים ארוכים ד"ר חיה גלמונד - גבריאליט וגב' נעמי גורודסקי שעבדו בתחנה לחקר החקלאות, לימים מינהל המחקר החקלאי, מרכז וולקני.

לחוב של כבוד הן ראויות, הנשים שהיו חלוצות בארץ ישראל ובמחקר החקלאי, שלחמו ותרמו ממרצן ומהידע העצום שלהן למען החקלאות, ההתיישבות ולמען המדינה שבדרך וכפי שציינה בדבריה פרופ' מינה שיפמן-נאדל: "אכן עמדה לנו זכות ראשונים ויכולנו בתנאים קשים לתרום כה רבות ולפתח את החקלאות למען ההתיישבות בארץ ישראל".

אחרי מות

ד"ר בני אלוני מספר על ד"ר אירית רילסקה

השבוע ב- 16.12.2008 הלכה לעולמה ד"ר אירית רילסקה. היריעה קצרה מכדי לסכם את פועלה של אירית במחלקה לירקות, שבה הייתה חוקרת בכירה ולימים מינהלת המחלקה. ברצוני לספר במספר מילים על אירית האדם. ביומי הראשון לעבודה כחוקר במחלקה לירקות קיבלתי אינפורמציה חשובה בזו הלשון: "יש במחלקה חוקרת שכולם סרים לדבריה, ראה הוזהרת". מהר מאד הבנתי שאירית היא אכן ברת סמכא, לא רק במחלקה, אלא במגזר החקלאי כולו. חקלאים שתו בצמא את דבריה. היא הייתה מגיעה לכל נקודה על מפת הארץ (ימים בהם הארץ כללה גם את כל סיני) לבצע ניסויים בנושאי עגבניות, לפלפל, מלונים, תות שדה, יריעות פלסטיק, רשתות ועוד. אירית הייתה חייבת להגיע לכל צמח בשורה כדי "ללמוד את הבעיות". יצא לי לנסוע אתה מספר פעמים לכנסים בחו"ל. האנגלית שבפיה לא הייתה אוקספורדית. אבל אין ספק כי כאשר נשאה דברים כולם הבינו שיש פה מדענית שמכירה את החומר מקרוב, מסוירים בין שורות הצמחים, ולכן כל כך הקשיבו לה וכיבדו אותה. אמריקאים, כמו מצרים ומרוקאים אהבו את ה"פולניה" הזאת כאילו הייתה אחת משלהם. כאשר אירית הייתה מינהלת המחלקה, אל הצעירים בינינו (של אז...) היא התייחסה כמו לילדיה; בעזרה, בהדרכה, בהתייעצות, ברצון לקדם ולשתף בכל פורום ובכל פרויקט גדול שיזמה או שהייתה שותפה להקמתו. אירית רתמה ללא היסוס את ה"צעירים" במחלקה להיות חלק בפרויקט. ואנחנו חשנו שאכן יש לנו מעין אמא במחלקה. גם אחרי פרישתה לגמלאות לא פסקה מלהתעניין ולהביע דעה מבקרת ותומכת. אנחנו במחלקה נזכור אותה תמיד כדמות ייחודית ואהובה. יהי זכרה ברוך.

ד"ר לאה מזור מספרת על ד"ר דב גלוברזון ז"ל

דב גלוברזון נולד בפולין ב-1928 ועלה לישראל בהיותו בן עשר. הוא למד בבית הספר החקלאי "מקווה ישראל" ועבד כמדריך חקלאי ומורה לחקלאות. לאחר סיום לימודיו בפקולטה לחקלאות עבד בחבי הזרע. את לימודי התואר השלישי בנושא "עקרונות זכרית בגזר" סיים בארה"ב ב-1967, והתקבל כחוקר במחלקה לזרעים. בין נושאי מחקריו: לימוד הגורמים המשפיעים על יבול ואיכות של זרעי ירקות וגידולים חדשים, שיפור איכות זרעי חמניות ופלפל, שבירת תרדמה בזרעי קטניות בעלי קליפה קשה. במחקריו הדגיש תמיד את ההיבט היישומי ואת הקשר בין האדם לאדמה.

אהבת חייו המדעית והחקלאית הייתה השבחת זני חסה העמידים לכשותיות וסטמפיליום ולהפרגה בקיץ. עד היום, מרבית שדות החסה בארץ הם של זנים פרי טיפוחו: נוגה, ליטל, אבירם, לימור, ירדנה, לינוי. דב שימש מנהל המחלקה לזרעים החל משנת 1977 ועד לפרישתו לגמלאות, ב-1993. תקופת עבודתו תיזכר כמגוונת, מעניינת ורבת פנים. במהלך השנים מונה ע"י שר החקלאות לתפקידים נוספים: בוחן זנים לרשימת הזנים המורשים למכירה בישראל, בוחן ראשון של זכויות מטפחים, יו"ר הוועדה לאישור זנים ויו"ר הוועדה לרשות הזרעים. דב תמיד שאף לקידמה- היה מבין הראשונים שלמד והשתמש במחשב. הקים את מערכת המידע של המעבדה הרשמית לבדיקת זרעים ב-1985, שמשמשת בסיס לעבודתנו גם כיום. דב היה איש אופטימי חסר תקנה וניסה להדביק אותנו באהבת האדם ואהבת המולדת. איש רעים, אוהב בריות. גילה עניין אמיתי בעובדים ובבני משפחתם וסייע לפתרון

בעיות אישיות. היה הרוח החיה במסיבות פורים וחנוכה ודאג לגיבוש חברתי. שמר על קשר רציף עם גמלאי המחלקה והקפיד לבקרם עד יום מותו וזו גם צוואתו לנו- ממשיכי דרכו. דב אהב לטייל בארץ והכירה לאורכה ולרוחבה. הוא יזם וארגן סיורים מחלקתיים וכך זכינו לבקר בחוות נידחות, במשקים מרוחקים ובשמורות טבע – כל זאת, טרם התגבשו הסיורים מטעם המינהל. לדב הייתה יכולת אישית גבוהה להדריך וללמד תלמידים וסטודנטים, במקצועיות ולבביות. לאחר פרישתו סייע רבות לצוות היחידה לזרעים, בביצוע ניסויי המעבדה והשדה ובפרסומם. כמו כן, התנדב ללמד בסין ובניגיר מומחים חקלאיים את תורת ייצור הזרעים. יהי זכרו ברוך.

מביעים צער על פטירתם של גמלאי המינהל

רוג'ר בנימין ז"ל	רחל בן יוסף ז"ל
ד"ר מרטין גיסקין ז"ל	ד"ר דב גלוברזון ז"ל
ד"ר עירית רילסקה ז"ל	

תנחומים לעובדי המינהל

איציק גרשון על פטירת האם	מיכאלי מיכאל על פטירת האחות
יזהר יערי על מות האם	ד"ר זאב גרסטל על מות האם
ד"ר דוד נהיר על מות בנו	יוסף קמר על מות האם
משה שרעבי על פטירת האב	לאוניד מורחובסקי על מות האב
מרצדס אלון על מות האם	

ברכות ואיחולים

מזל מנשרוב להולדת הנכד	דבורה גורדון להולדת הנכדה
לודמילה מסלנין לנישואי הבת	גיל גולן להולדת הנכדה
רחל שקד לנישואי הבן	לאה מויאל להולדת הנכדה
לאה קרני להולדת הנכד	דינה בר-לב להולדת הנכדים (תאומים)
שרה יבלונסקי להולדת הנכדה	רנה סעדיה להולדת הנכדה
חיים וינטל להולדת הנכדה	ריקי פינטו להולדת הנכד
תמר זכאי להולדת הנכדה	כאמל חטיב לנישואי הבת
ד"ר מוראד גאנם להולדת הבת	שלמה סלע לנישואי הבן
ציון אהרון להולדת הנכד	ריקי בידאני להולדת התאומים